

POZVAJU VAS NA
PARIS

20. VÝROČIA
ROUVÉHO VITAZSTVA
PRACUJUCICH

PROGRAM OSLAV
21. februára 1968 o 14 hodine
v študentskej tabuľke na budove RIEDUTY
manifestácie pracujúcich vo februári 1948
21. februára 1968 o 14 hodine
v študentskej tabuľke na budove RIEDUTY
manifestácie pracujúcich vo februári 1948
21. februára 1968 o 14 hodine
v študentskej tabuľke na budove RIEDUTY
manifestácie pracujúcich vo februári 1948

PROGRAM OSLAV
21. februára 1968 o 14 hodine
v študentskej tabuľke na budove RIEDUTY
manifestácie pracujúcich vo februári 1948

DO TECHNICKY

slava, Kočofou 17, telefón 677-11,
na mesiac FEBRUAR 1968

LISSABON
SLAV

20. VÝROČIA
ROUVÉHO VITAZSTVA
PRACUJUCICH

PROGRAM OSLAV

21. februára 1968 o 14 hodine

BOLOGNA
PRAGO

BOLOGNA

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

IV (46) том

**Новітні засоби навчання: проблеми впровадження
та стандартизації**

УДК 378.1
378.4

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"
Протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Рик С.М., Онкович Г.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 31, Том IV (46) : Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2013. – 482 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmel'nitsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supplement 1 to Vol. 31, Volume IV (46): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2013. - 482 p.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-8840-94-4(4)

© Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2013 р.

© НТУУ "Київський політехнічний інститут", 2013 р.

© Східно-Європейський Інститут Психології, 2013 р.

© Видавництво "Гнозис", 2013 р.

Збірник НАУКОВИХ ПРАЦЬ засновано у 2000 році.

ЗАСНОВНИК:

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №16427-4899Р від 20. 01. 2010 року.

Збірник затверджено постановою президії ВАК України
з психологічних та філософських наук від 14.04.2010 №1-05/3,
педагогічних наук від 06.10.2010 №3-05/6.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

В.П. Коцур, доктор історичних наук, професор, дійсний член НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ПЕДАГОГІКА: Вашуленко М.С., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України; Волков Л.В., доктор педагогічних наук, професор; Нікітчина С.О., доктор педагогічних наук, професор; Токмань Г.Л., доктор педагогічних наук, професор; Шапран О.І. доктор педагогічних наук, професор.; Коцур Н.І. доктор історичних наук, професор.

ПСИХОЛОГІЯ: Булах І.С., доктор психологічних наук, професор; Корніяка О.М., доктор психологічних наук, професор; Калмикова Л.О., доктор психологічних наук, професор; Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор; Татенко В.О., доктор психологічних наук, професор, член-Кореспондент НАПН України;

ФІЛОСОФІЯ: Андрущенко В.П., доктор філософських наук, професор, дійсний член НАПН України, член-кореспондент НАН України; Базалук О.О., доктор філософських наук, доцент; Рик С.М., кандидат філософських наук, доцент (заступник головного редактора); Стадник М.М., доктор філософських наук, професор; Стогній І.П., доктор філософських наук, професор, Ярошовець В.І., доктор філософських наук, професор; Кожуховська Л.П., кандидат педагогічних наук, доцент, Зленко А.М. кандидат історичних наук (відповідальні секретарі).

Рекомендовано Вченою радою Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.)

За зміст, авторську позицію та достовірність наведених у статтях фактів, цитувань, відповідальність несуть автори.

ISBN 978-966-8840-94-4(4)

© Переяслав-Хмельницький ДПУ
імені Григорія Сковороди, 2013

ЗМІСТ

АЗАТЬЯН В. І. Педагогическая технология развития профессионального самосовершенствования будущих авиадиспетчеров	6
АЛЕКСАНДРОВА К.В., ШКОДА О.С., БЛЕНЬКИЙ С.А., МАКОЇД О.Б., ЄВСЕСВА Л.В., Впровадження деяких інноваційних технологій у навчальний процес на кафедрі біохімії та лабораторної діагностики Запорізького державного медичного університету	14
АНДРІЄВСЬКИЙ І. Ю. Метод паралельно-ієрархічного подання і передачі знань як структурний базис імітаційної моделі ділової гри	20
АНТОНЕНКО І. І. Проблеми навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення	27
АРТИКУЦА Н. В. Про деякі новітні форми навчання і виховання (на матеріалі навчальної дисципліни «Основи ораторського мистецтва»)	35
БІЛОКОННИЙ С. П. Інноваційні технології як засіб саморозвитку майбутнього вчителя у навчальному процесі	45
БЛЯШЕВСЬКА А. В., ЛЕОНОВА Л. Ф. Адаптивна система як ефективний метод навчання іноземної мови у ВНЗ	51
БОНДАР А.О. Теоретичний аналіз структурних компонентів психологічної готовності дітей до школи	59
БОРОВА Т.А. Сучасні засоби навчання іншомовній комунікації студентів ВНЗ	69
ВАДАСЬКА С.В. Засоби дистанційного навчання та їх використання для вивчення іноземної мови студентами технічних спеціальностей	79
ВАСНЬОВА А.В. Сутність проблемного навчання у психолого-педагогічній теорії та практиці	86
ВИШПОЛЬСЬКА В.Ф. Використання нових інформаційних технологій під час формування професійної компетентності студентів економічних ВНЗ	94
ВОЙТЕНКО Л. П. Використання технологій ВЕБ 2.0 як умова оптимізації емпіричних досліджень студентів	102
ГРИБ'ЮК О. О. Психолого-педагогічні вимоги до комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики в контексті підвищення якості освіти.	110
ГРИЦЕНКО Н. Л. Презентації наукових трендів як навчальний засіб: про фізико-технічні відкриття у медичній радіології	123
ЖИДЕНКО А. А. Характеристика психофізіологічних механізмів мышлення при обоснованні новітніх засобів навчання	129

ІВАНЬКОВА Н.А. РИЖОВ О.А. Основні напрямки використання інформаційних комп'ютерних технологій в умовах кредитно-модульного навчання	139
ІГНАТЬЄВА О. С. Ефективність використання сучасних мультимедійних технологій у навчанні іноземної мови	146
ІЛЬЧЕНКО О. В. Використання активних форм навчання у професійному становленні майбутніх дефектологів-логопедів	154
ІЛЬЧЕНКО О. І., КОЗИЦЬКА Т. В. Знаково-символічні системи як засіб підвищення ефективності навчання при вивченні курсів медичної біології, гістології, цитології та ембріології	161
КАЗАЧІНЕР О. С. Реалізація принципу контрастивного підходу до навчання першої та другої іноземних мов (на матеріалі вивчення теми «кольори»)	169
КАПЛАШЕНКО А.Г., ЧЕРНЕГА Г.В., ЮРЧЕНКО І.О., ПОХМЬОЛКІНА С.О. Впровадження новітніх інформаційних технологій при викладанні фізичної та колоїдної хімії у запорізькому державному медичному університеті	176
КОБИЛЯНСЬКА Л.І. Організаційно-педагогічні умови використання технології портфоліо у професійній підготовці гувернерів у вищих навчальних закладах	183
КОВТУН О.В. Методика роботи з формування професійного мовлення у майбутніх авіаційних операторів	192
КОРЄШКОВА С.П. Особливості використання методу колаборативного навчання (на прикладі інженерної освіти австралії)	199
КОТКОВЕЦЬ А.Л. Використання інформаційних технологій для оптимізації самостійної роботи студентів у процесі вивчення мови	206
КОХАН О.М., МИХАЙЛОВА Н.О. Організація самостійної роботи студентів під час навчання іноземної мови	213
КУЧЕР З. С. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами інформаційних технологій	221
КУЩ О.Г., МОРОЗОВА О.В. Роль активних методів навчання на кафедрі мікробіології, вірусології, імунології запорізького державного медичного університету в умовах запровадження кредитно-модульної системи навчання	229
ЛАПІНА В. О. Перший (початковий) рівень діалогізації процесу навчання іноземних мов	238
ЛЕЦЕНКО О. П. Застосування інноваційних технологій у контексті формування іншомовної компетенції майбутніх інженерів	245
ЛУКАЩУК-ФЕДИК С. В. Парадигми інноваційних освітніх технологій та їх роль в збереженні репродуктивного здоров'я студентської молоді	254

МАРАХОВСЬКА Н. В. Концепція та структура навчально-методичного посібника «Технологія тривіум-тренінгу в процесі формування професійної ідентичності майбутніх учителів іноземної мови»	262
МАРЧЕНКО Л. І. Застосування методів активного навчання (МАН) під час викладання дисципліни «Основи екології» як запорука ефективного формування екологічної компетентності студентів аграрного коледжу	270
МАТІЙЧУК К. Д., Збагачення форм організації самостійної роботи з фахових дисциплін майбутніх учителів іноземної мови у процесі аудиторних занять 50-ті рр. ХХ – початок ХХІ століття)	275
МИКИТЮК І. А. Застосування сучасних технологій у процесі формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів	284
МУШИНСЬКА Н. С. Засоби інноватизації професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки	291
НІЗОВЦЕВ А. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці інженерів	299
РОМАНОВА Г. М. Дидактичні чинники підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій	309
РОМАНЮК А. С. Аналіз методів обучення англоязычної диалогической разговорной речи	315
РУДА О. Ю. Деякі аспекти впровадження інноваційних технологій у сферу вищої професійної освіти	326
РУДНІК Ю. В. Впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання: за і проти (світовий досвід)	332
САВЧУК Т. Л. Использование информационных средств и компьютерных технологий для улучшения восприятия лексики	341
САХНЕВИЧ І. А. Критичний аналіз медіатекстів фахового спрямування як необхідна складова формування медіакомпетентності майбутніх фахівців ВТНЗ	348
СИРОВАТКО В. В. Досвід практичного застосування компетентнісно-орієнтованих завдань в сучасній освіті	355
ТЕРСКИХ Л. А. Современные мультимедийные методы обучения в высшей школе: мифы или реальность?	363
УЧИТЕЛЬ І. Б. Методика формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання засобами спецкурсу	387
ХОМЕНКО-СЕМЕНОВА Л. О. Інноваційність, інтегративність і технологічність інтерактивного навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників	394

ЦАРИК Г. М. Основні концепції англomовної автономної освіти студентів-медиків	401
ШАБАЦЬКА С. А. Створення сучасного інтерактивного навчального контенту засобами IBOOKS AUTHOR	408
ШАЛОВА Н. С. Підвищення ефективності навчання іноземної мови в технічному вузі шляхом використання аутентичних онлайн-матеріалів	414
ШАПАРЕНКО Х. А. Освітній потенціал педагогічного тренінгу у підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку	422
ШВЕД М. С. Кейс-метод у процесі інноваційної підготовки викладачів вищої школи.	429
ШИШКІНА М. П. Перспективи розвитку освітнього середовища та підвищення якості інноваційних засобів ІКТ	440
ЯКОВЕНКО-ГЛУШЕНКОВА Є. В. Професійно орієнтувальний потенціал філологічних дисциплін у підготовці майбутніх учителів французької мови	447
ЯКУНІНА А. О. Вплив інформаційних технологій на викладання історії України	455
ЯНЧАРСЬКА Л. В. Удосконалення якості економічної освіти шляхом застосування тренінгових технологій навчання у процесі підготовки майбутніх економістів	463
РУСАКОВА Л.І. Інноваційні технології у вузівській дидактиці художньої освіти	470

РУДНІК Ю. В.,

викладач, кафедра іноземних мов і
методик їх навчання,
Педагогічний інститут,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
м. Київ

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ: ЗА І ПРОТИ (СВІТОВИЙ ДОСВІД)

Окреслено основні визначення методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL), визначено умови застосування, а також основні світові моделі реалізації цієї методики. Проаналізовано світовий досвід застосування методики предметно-мовного інтегрованого навчання на етапах шкільної освіти та у ВНЗ. Визначено позитивні і негативні сторони запровадження вищезазначеної методики.

Ключові слова: предметно-мовне інтегроване навчання, методика CLIL, моделі предметно-мовного інтегрованого навчання, принцип інтегрованості, функціональний аспект.

Очерчены основные определения методики предметно-языкового интегрированного обучения (CLIL), определены условия применения, а также основные модели реализации этой методики. Проанализирован мировой опыт использования методики предметно-языкового интегрированного обучения на этапах школьного образования и в высших учебных заведениях. Определены позитивные и негативные стороны внедрения вышеупомянутой методики.

Ключевые слова: предметно-языковое интегрированное обучение, методика CLIL, модели предметно-языкового интегрированного обучения, принцип интегрированности, функциональный аспект.

The main definitions of Content and Language Integrated Learning (CLIL) methodology are outlined, requirements of application and the main models of this methodology realization are defined. The world experience of Content and Language Integrated Learning methodology implementation at schools and universities is analyzed. The positive and negative aspects of defined methodology implementation are considered.

Key words: Content and Language Integrated Learning, CLIL methodology, Content and Language Integrated Learning methodology, integrated principle, functional aspect.

В умовах інтеграції, глобалізації і високотехнологічного суспільства, оволодіння іноземною мовою стало вимогою часу, зокрема її важливим аспектом вважається набуття інтегративних комунікативних навичок задля можливості вступу у професійно-ділове спілкування з представниками інших культур. У зв'язку з цим особливого значення сьогодні набувають дослідження методів викладання іноземної мови. Так, у ХХ ст. відбуваються суттєві зміни у методах, що використовуються, зокрема, пріоритет зміщується з оволодіння граматичним матеріалом та механічним заучуванням лексичного, читанням та перекладом до більш функціонального аспекту. Особливої уваги у контексті функціонального оволодіння іноземною мовою та принципу інтегрованості набуває методика предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning – CLIL), яка на сьогодні відома та використовується майже в усьому світі.

Аналіз останніх джерел та публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми та на які автор робить опертя. Різні аспекти запровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Основоположним теоретичним підґрунтям методики CLIL (укр. предметно-мовне інтегроване навчання) вважають наукові розвідки Д. Марша, автора вищезазначеного терміну. Різноманітні теоретичні положення вищезазначеної методики розглядали А. Maljers, D. Coyle, B. Marsland, D. Wolff та інші. Використання контекстно-мовного інтегрованого навчання іноземної мови у Швеції досліджувала Л.Г. Мовчан, проблему навчання мови та спілкування нею через зміст інших навчальних дисциплін Д. Брінтон, М. Шоу, М. Уесх, переваги навчання за методикою предметно-мовного інтегрованого навчання І. Маккензі [7].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Більшість дослідників з питань впровадження, а також позитивних і негативних моментів застосування методики предметно-мовного інтегрованого навчання розглядають ці питання відокремлено від світового контексту, проте факт поширення цього методу у європейських країнах, а також за їх межами потребує більш узагальненого аналізу та врахування досвіду багатьох країн.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження різноманітних аспектів питання впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання у різних країнах, визначення проблем пов'язаних із використанням вищезазначеної методики та шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін «Content and Language Integrated Learning (CLIL)» був запропонований дослідником у галузі багатомовної освіти Девідом Маршем у 1994 році для позначення методики викладання і вивчення загальноосвітніх предметів (або окремих розділів) іноземною мовою. Відповідно до засад предметно-мовного інтегрованого навчання мова використовується як засіб вивчення предмету, а предмет, в свою чергу, як ресурс для вивчення мови. Тобто, одразу досягається двоєдина мета: вивчення предмету і оволодіння іноземною мовою. Д. Марш продовжив свої дослідження і вже у 2001 році сутність методики: як засіб оволодіння іншими предметами, що в свою чергу забезпечує формування у того, хто навчається потреби в навчанні, що дозволяє йому переосмислити і розвинути власні здібності у комунікації, в тому числі і рідною мовою [4]. План дій Європейської комісії 2004-2006 рр. рекомендував використання цієї методики у рамках всезагальної освіти, підкреслюючи той факт, що це забезпечить контакт з мовою без збільшення годин у навчальному плані [8, 87].

Найбільш розповсюдженим на сьогодні є наступне визначення предметно-мовного інтегрованого навчання – дидактична методика, що дозволяє формувати у тих, хто навчається лінгвістичну і комунікативну компетенції іноземної мови у тому ж навчальному контексті, в якому у них відбувається формування загальних знань та умінь [4].

Саме через обмежений час на вивчення іноземної мови та високі вимоги до рівня її володіння виникла ідея використання принципу предметно-мовного інтегрованого навчання. Оскільки ця проблема характерна майже для усіх країн, то методика предметно-мовного інтегрованого навчання користується на сьогодні великою популярністю.

В українській мові знаходимо декілька відповідників для перекладу терміну «Content and Language Integrated Learning». А.О. Ковальчук використовує поняття «змістово-мовне інтегроване навчання». Л.Г. Мовчан, досліджуючи реалізацію цієї методики на теренах Швеції застосовує поняття «контекстно-мовне інтегроване навчання». У той час як на сайті міжнародної організації Сполученого королівства із культурних відносин і освіти British Council – «предметно-мовне інтегроване навчання».

З точки зору практичної реалізації предметно-мовного навчання в українських ВНЗ слід виокремити принципи і форми роботи, характерні для такого заняття. Принципами заняття з іноземної мови в контексті використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання є рівноцінне навчання та спілкування іноземною мовою; вибір навчального предмету та мови, якою здійснюватиметься навчання; використання та опрацювання всіх видів мовленнєвих навичок: читання, аудіювання, письма та говоріння.

На занятті для ефективного використання предметно-мовного інтегрованого навчання слід враховувати зміст навчального матеріалу, який передбачає:

- розвиток знань та умінь з обраного предмету;
- спілкування, яке передбачає використання іноземної мови для вивчення обраного предмету і навпаки;
- пізнання, яке передбачає розвиток логічного мислення і абстрактного у тому числі;
- уміння поєднувати отриманні знання із висловлюванням власних думок іноземною мовою;
- культуру, яка зумовлює розвиток альтернативних напрямків вивчення матеріалу, забезпечує порозуміння.

Іноземна мова має функціональне значення у процесі оволодіння обраним предметом, тому з методичної точки зору заняття може не мати типової структури для практичного заняття. Акцент у процесі оволодіння іноземною мовою робиться на лексичному аспекті. Отже, заняття у рамках методики предметно-мовного інтегрованого навчання ґрунтується на гуманістичному, комунікативному та соціокультурних підходах, вирізняючись інтердисциплінарним підходом і широкою соціокультурною спрямованістю [2].

За визначенням основних принципів методичного підходу предметно-мовного інтегрованого навчання в різних європейських країнах виокремлюють п'ять основних аспектів, що охоплюють культурне, соціальне і мовне середовище, спрямованих на вирішення предметних і освітніх задач. Кожний аспект в залежності від віку учнів, соціально-лінгвістичного середовища і ступеня занурення у методиці предметно-мовного інтегрованого навчання має свою реалізацію.

1. Культурний аспект:

- вивчення і розуміння культури інших країн;
- розвиток навичок міжкультурного спілкування;
- вивчення особливостей сусідніх країн, регіонів і національних меншин;
- розширене розуміння культурних взаємовідносин.

2. Соціальний аспект:

- підготовка до інтернаціоналізації, особливо у рамках європейської інтеграції;
- можливість скласти іспит на отримання сертифікату міжнародного зразка;
- підвищення освітнього рівня у рамках шкільної програми.

3. Мовний аспект:

- підвищення загального рівня мовної компетенції;
- розвиток комунікативних навичок;
- поглиблене розуміння як рідної, так і іноземної мови;

- розвиток цікавості як до рідної, так і до іноземної мови;
- використання іноземної мови для прикладних цілей.

4. Предметний аспект:

- можливість різнобічного вивчення предмету;
- доступ до спеціальної предметної термінології засобами іноземної мови;
- підготовка до подальшого навчання або роботи.

5. Навчальний аспект:

- можливість використання різних навчальних стратегій;
- використання різних методів і форм роботи у класі;
- підвищення мотивації тих, хто навчається [6].

Характерними для занять у форматі предметно-мовного інтегрованого навчання є чотири елементи, так звані чотири «С»:

- Content – зміст. Необхідно стимулювати процес засвоєння знань і розвитку вмінь з предмету.
- Communication – спілкування. Необхідно навчати учнів (студентів) використовувати засоби іноземної мови для отримання знань з предмету.
- Cognition – мисленнєві здібності. Необхідно розвивати мисленнєві здібності учнів (студентів) для кращого розуміння мови і предмету.
- Culture – культурологічні знання. Розуміння особливостей, подібностей та відмінностей окремих культур допоможе учням (студентам) ефективніше соціалізуватись у сучасному полікультурному суспільстві, краще зрозуміти власну культуру і стимулювати її збереження і розвиток [4].

Методика предметно-мовного інтегрованого навчання вважається європейсько-зорієнтованим підходом. Найближчими аналогами вищезазначеної методики можна вважати канадські імерсійні програми (immersion), або американські програми вивчення іноземної мови з опорою на зміст предмету (content-based instruction) [3, 105].

На сьогодні використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання найбільш поширене у країнах Західної Європи (Бельгія, Франція, Німеччина і т.д.). Крім того її активно використовують в Іспанії, Естонії, Росії, Польщі, Латвії, Італії, Фінляндії, Чехії та багатьох інших країнах. Так, в Угорщині вже давно існують білінгвальні школи, в яких навчальні дисципліни вивчаються іноземною мовою. У Болгарії використання вищезазначеної методики здійснюється уже біля 50-ти років і досі становить інтерес для спеціалістів, що працюють у цій галузі. За цією методикою в білінгвальних школах Болгарії здійснюється навчання таких дисциплін як: історія, географія, філософія, а для реалізації навчального процесу використовуються англійська, німецька, французька, іспанська та інші мови [5].

Упровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання у практику спеціалізованих шкіл пострадянських країн, зокрема України не

знайшла розвитку і поширення у ВНЗ на відміну від інших країн. Так, у розвинутих країнах Західної Європи у ВНЗ Бельгії, Франції, Німеччини, особливо у Нідерландах, скандинавських країнах, Австрії, Угорщині викладання спеціальних дисциплін відбувається англійською мовою. Наприклад, в Будапешті, Угорщині, в Центральноєвропейському університеті викладання здійснюється виключно англійською мовою [1, 240].

Реалізація методики предметно-мовного інтегрованого навчання в Росії має стихійний характер у рамках окремих навчальних закладів. На рівні шкільної програми цей метод представлений лише як окремі інтегровані уроки [6].

Використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання у різних країнах дозволило визначити її плюси, а також певні проблеми її впровадження в навчальний процес. Серед проаналізованих позитивних сторін вище зазначеної методики слід відзначити підвищення мотивації до вивчення іноземної мови, цілеспрямованість до оволодіння іноземною мовою для вирішення конкретних комунікативних задач, пріоритетність розвитку умінь спілкування іноземною мовою у професіональному контексті, занурення у створене мовне середовище, засвоєння специфічних термінів, певних мовних конструкцій і розширення словникового запасу.

Хоча варто зазначити, що із впровадженням методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у різних країнах виникають певні труднощі серед них, наприклад, у Росії можна виокремити такі: перетворення діяльності на уроці з мисленнєвої на пізнавальну, оскільки рівень сформованості іншомовленнєвих механізмів нижче ніж рідно мовленнєвих; збільшення навантаження, що може негативно вплинути на здоров'я учнів; навчання іноземною мовою може вплинути на ефективність оволодіння власне предмету, а також занурення в мовне середовище іноді негативно позначається на культурному вихованні особистості.

Ряд європейських країн (Чехія, Данія, Іспанія, Австрія і Польща) відзначають високу вартість впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання. Адже підготовка фахівців для викладання у школах за цією методикою, а також доставка та розповсюдження матеріалів для викладання потребує суттєвих затрат центральної, місцевої та локальної влади цих країн [9, 52].

Ще одна проблема на яку звертають увагу науковці – це проблема оцінювання. Постає питання, що саме вчителі мають оцінювати на уроках: лінгвістичні досягнення чи отримані знання з дисципліни. Якщо мова йде про обидва критерії, тоді як це втілити у звичну систему? Досі ці питання залишаються відкритими. Адже, наприклад, у Швеції, оцінювання відсутнє, результати отримують лише на державному тестуванні у 9 класі.

Таким чином, більшість дослідників методики CLIL відзначають багато структурних складнощів її впровадження. Починаючи від недостатньої кількості постійних викладацьких ресурсів, невідповідної підготовки і підвищення кваліфікації фахівців, що працюють за методикою CLIL, науковці називають також складнощі у підборі матеріалів для викладання та подолання батьківського спротиву до вищезазначеного підходу [10, 58].

Ще один аспект дискусій – організаційний. Так, у Нідерландах спостерігається зацікавлення щодо можливості впровадження методики CLIL у неповну середню професійну освіту та початкову школу. Проте головний виклик полягає у недостатній кількості належним чином кваліфікованих учителів. Найбільш незвичайно склалась ситуація у Естонії. Нещодавно прийнятий закон зобов'язав школи впровадити курси естонською мовою, в яких естонська мова не є мовою навчання, оскільки у більшості це – російська мова. Відтак складнощі полягають у тому, щоб знайти вчителів з високим рівнем володіння естонською мовою та здатних працювати з дітьми, рідна мова у яких – російська [9, 54].

Незважаючи на той факт, що методика предметно-мовного інтегрованого навчання запроваджена у різноманітних країнах з урахуванням специфіки кожної з них, коло проблем можна чітко узагальнити і звести до проблем людських ресурсів, законодавчих, матеріальних та фінансових аспектів та таких, що пов'язані власне з навчальним процесом [9, 51].

Проте, можна говорити і про успіхи, щодо впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання, а також високий суспільний рівень підтримки у деяких країнах. Так, у Болгарії був створений проект за підтримки Міністерства освіти і науки, Британської Ради в Софії, Департаменту з надання інформації і перепідготовки вчителів в Софії та Південно-західного університету, основною метою якого стало створення курсів предметно-мовного інтегрованого навчання для підвищення кваліфікації учителів – предметників, а також розробка навчальних матеріалів для вчителів та учнів. У Південно-західному університеті раз на тиждень проводять заняття для студентів спеціальності «Історія», які по закінченні університету планують проводити заняття англійською мовою [6].

У Росії знайшли інший шлях вирішення проблем підготовки викладачів для використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання. У багатьох ВНЗ Росії проводять заняття з іноземної мови з викладачами, а також надають консультації при підготовці лекційного та навчально-методичних матеріалів викладачами кафедр іноземних мов. Крім того, викладачів відправляють на стажування у країни для вдосконалення володіння іноземною мовою [5].

Висновки та результати дослідження, перспективи подальших розвідок у пропонуваному напрямку. Таким чином, використання методики предмет-

но-мовного інтегрованого навчання відповідає функціональному підходу до навчання іноземних мов і дозволяє досягнути ще більшої ефективності у її оволодінні за рахунок створення штучного мовного середовища, значеннєвою контексту та сприяє підвищенню мотивації тих, хто навчається. Не зважаючи на велику кількість країн, що використовують вище зазначену методику у навчальному процесі, проблеми що виникають при цьому є спільними у багатьох аспектах. Зокрема найважливішими є проблема недостатньої кількості навчально-методичного матеріалу, як для учня, так і для викладача та проблема відсутності спеціальної підготовки, або підвищення кваліфікації викладачів, що працюють у рамках цього підходу. Проте, врахування позитивного досвіду Болгарії та Росії щодо вирішення цих проблем є дуже важливим. На наш погляд, перспективою подальших наукових розвідок є дослідження впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання в Україні, зокрема у багатопрофільних університетах.

Список використаних джерел:

1. Виселко А. До проблеми визначення поняття іншомовного занурення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ubgd.lviv.ua/konferenc/kon_ikt/Section6/Vyselko.pdf – Назва з екрану.
2. Кіян Л.Ф., Смірнова Л.Л. Проекція польського досвіду у теорії та практиці професійної підготовки вчителя іноземної мови на Україну у контексті сучасних вимог [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_25_1/kiun.pdf – Назва з екрану.
3. Кожевникова О.В. Интегрированное обучение специализированным предметам на иностранном языке как фактор включения студентов в международную академическую мобильность / О.В. Кожевникова // Вестник ТвГУ. – Серия: Педагогика и психология. – Выпуск 4. – Тверь, 2011. – С. 102-111.
4. Коченкова О.М. Возможности профилизации преподавания иностранных языков с помощью применения элементов методики CLIL (интегрирование преподавания иностранного языка и других учебных дисциплин) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kochenkova.ru/publ/vozmozhnosti_profilizacii_prepodavaniya_inostrannykh_jazykov_s_pomoshhju_primenenija_elementov_metodiki_clil_integrirovanie_prepodavaniya_inostrann/1-1-0-1 – Назва з екрану.
5. Крашенинникова А.Е. К вопросу об использовании предметно-языкового интегрированного обучения CLIL [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Pedagogica/5_126661.doc.htm – Назва з екрану.
6. Лалетина Т.А. Интегрированный подход и использование предметно-языковой интеграции при обучении иностранному языку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Pedagogica/5_126661.doc.htm – Назва з екрану.

ресурс]. – Режим доступу: http://elib.sfu-kras.ru/bitstream/2311/8574/1/3_Laletina_T%5B1%5D.A.pdf – Назва з екрану.

7. Ножовнік О.М. Навчання іноземної мови через зміст фахових дисциплін у вищій професійній школі: теоретичні засади та переваги впровадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2012_3/Nojov.pdf – Назва з екрану.

8. Смокотин В.М. Зарождение и становление многоязычного и поликультурного образования в условиях традиционного одноязычного мышления [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/338/image/338-084.pdf> – Назва з екрану.

9. Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/languages/documents/studies/clil-at-school-in-europe_en.pdf – Назва з екрану.

10. Harrop E. Content and Language Integrated Learning (CLIL): Limitations and possibilities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uah.es/dspace/bitstream/handle/10017/14641/Harrop_Content.pdf?sequence=1 – Назва з екрану.